

Vedle podstatných byly i *služebné věci* Bratřím potřebné k spasení, nikoli však bezpodmínečně. Služebné věci jim byly ty, jimiž jako nástrojem si posluhuje Duch svatý ke sdělení věcí podstatných. Právě pro jejich nástrojovost a služebnost nelze je nazývat znehodnocujícím výrazem věcí případných. Služebné věci jsou ovšem zcela závislé na podstatných. Ztratí-li tuto závislost, jsou rázem nikoli jen vyprázdněné a marné, nýbrž přímo škodlivé, antikristovské. Prvořadé postavení mezi nimi má Písmo svaté jako služebnost nejpotřebnější, přímo závislá na podstatném Božím slově, jímž jest Ježíš Kristus. Teprve za touto přední služebností jdou služebné věci další, církve, církevní služebníci a svátosti.

Věci podstatné

NA BOŽÍ MILOST odpovídá člověk, který se s Bohem vpravdě setkal, vírou. Bratři nikdy ani nenaznačují důkaz Boží existence. V tom se vědomě odlišují od scholastické spekulace. Lukáš podobně jako Hus zná víru o Bohu, víru Bohu a víru v Boha. Teprve tato třetí víra smí sloužit živá, jsouc křesťanským vyznavačským činem, projevem oddanosti Boží spasitelné lásce. V Boha věříme pro jeho dílo, pro podstatné věci, které vykonal a neustále dále koná pro spasení člověka. Této dynamické povaze Boží vůle k záchraně a spáse člověka dává Lukáš výraz tím, že hovoří mnohem častěji o Božích skutcích [stvoření, vykoupení, spasení] než abstraktně o podstatě Božího božství. Ve svém bytí není Bůh vystižitelný výměrem. Ve světle biblí dosvědčovaného zjevení upíná se k němu víra spíše jako k *actus purus* než jako k *essentia*. „Po známosti Pána Boha v jeho nestihlé bytnosti,“ tak rozvede Matěj Červenka tento důležitý theologický postřeh, „za zvláštní a velmi potřebnou pravdu Písma svatá ukazují znáti také Pána Boha a vůli jeho svatou, to jest netoliko co jest v svém přirození, ale i jaké vůle, jakého chtění, čemu chce, co líbí a miluje, nač laskav jest, co chválí, proč milost činí a obojím pozhěná-

ním naplňuje, a zas čeho nenávidí, čeho nemiluje, proč se hněvá, proč tresce časně i věčně. A k této sebe známosti a vůli své víc jest Pán Bůh všech věků sloužíval, než k onéno první.“ *Vlastní theologie tedy není ontologii, nýbrž daleko spíše eschatologii*. Proto Červenka dodává: „Nebo onano první [metafysická] známost bytosti [Boží] jest zde neplatná a pod mráкотou zůstává... a chová se k lepšímu věku novému, kdež [teprve] užíme Boha jakýž jest. Ale tato druhá plnější, světlejší, osvědčenější a ohlášenější jest.“ Klasickou pravověrnou nauku o immanentní Boží Trojici Bratři vždycky přijímali.

Bůh stvořil všechno z ničeho. Žádné stvoření si proto nesmí činiti nárok na „poklonu“ a vzývání. Lukáš toto prohlášení vyhrocuje sice proti vši úctě ke světcům a světicím, ale nevylučuje tím zcela scholastické přesvědčení, že Bůh je nejprvnější příčina všeho dění a že stvořené věci mají více méně odstupňovanou účastnost Boha. Nicméně neuznával svázakonnost říše přírody. Pravidelnost přírodního běhu, hlavně pohybu nebeských těles chápali i později Bratři jako Boží ustanovení, jako projev důslednosti Božího jednání, od něhož si Bůh ve své svrchovanosti vyhrazuje právo se odchýlit. O zjevení Boha skrze nástroj přírody Bratři nemluvili, s výjimkou Komenského, jenž tu sáhl až k tradici Raymunda ze Sabundy. Lukášem rozvinutá tradiční angelologie ustupuje po jeho smrti v bratrských spisech do pozadí, ale ožívá opět u Komenského.

Účast Syna i Ducha svatého na Otcově stvořitelském díle je předpokladem pro vyznání, že Bůh stvořil svět z lásky pro člověka a vzhledem k jeho budoucí spáse.

Člověk je dílem šestého stvořitelského dne stvořen dokonalý, takže mohl, soudí Lukáš podle tradice, nahradit i padlé anděly. Ve stopách Augustinových i Lukášovi obrazí duše božskou Trojici, poznamenána jsouc jejími šlépějemi. Starobratrskou dichotomií duše a těla překonávají Bratři od poloviny 16. století, hledající obraz Boží v člověku celém před pádem, po pádu pak lidským v Ježíši Kristu. Nesmrtelnost duše byla Bratřím samozřejmostí, kterou jim neproblematizovalo ani biblické svědectví. Již Lukáš a později Červenka učení to hájili proti skepsi sadu-